כיתה ה' | עברית ולשון | שיעור 2 מתוך 4 | 45 דק' | מתאים לממלכתי ולממלכתי-דתי

שורש בפעלים

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים ימצאו את השורש של פעלים בזמנים ובגופים שונים
- התלמידים יזהו אותיות שנוספות לפועל (אותיות זמן וגוף)
- התלמידים יבינו שהשורש נשאר קבוע כשהפועל משתנה

📖 הסבר למורה

פועל משתנה לפי זמן (עבר, הווה, עתיד) ולפי גוף (אני, אתה, הם...), אבל השורש נשאר קבוע. למשל: שָׁמַרְתִּי, שׁוֹמֶרֶת, נִשְׁמֹר, שִׁמְרוּ - בכולם השורש ש-מ-ר. כדי למצוא שורש של פועל מורידים את האותיות שמציינות זמן וגוף: בעתיד אותיות א, י, ת, נ בתחילת הפועל (אכתוב, יכתוב, תכתוב, נכתוב), ובעבר סיומות כמו תי, ת, נו, תם, ו (כתבתי, כתבנו, כתבו). דרך נוחה נוספת: להעביר את הפועל לעבר, בגוף 'הוא' (כתב), ושם בפעלים רבים רואים את שלוש אותיות השורש.

👩‍🏫 פעילות בכיתה

1. כותבים פועל אחד בכמה צורות על הלוח (סגרתי, סוגר, נסגור, סגרו) ומסמנים יחד את מה שלא משתנה.
2. מציגים את אותיות העתיד א-י-ת-נ (סימן זיכרון: 'איתן') ואת סיומות העבר.
3. משחק בזוגות: תלמיד אחד אומר צורה של פועל, והשני אומר את השורש.
4. מתרגלים את 'דרך העבר': מעבירים פעלים לצורת 'הוא' בעבר.
5. עבודה אישית בדף.

💡 הערות למורה

תלמידים נוטים לכלול בשורש את אותיות העתיד (א, י, ת, נ) או את הסיומות. מתרגלים את הורדתן בשלבים. השתמשנו כאן בשורשים שלמים בלבד; שורשים שאחת מאותיותיהם נעלמת (כמו נ-פ-ל ב'יפול') כדאי ללמד בשיעור נפרד. למתקדמים: לנטות פועל בכל הגופים בעבר.

📝 בדף העבודה

השורש של הפועל: 9 תרגילים, ומחוון מלא בעמוד השני.

מחוון: השורש של הפועל

1. ש-מ-ר
2. כ-ת-ב (הנ' בתחילת המילה מציינת עתיד, גוף 'אנחנו')
3. ס-ג-ר
4. ל-ב-ש
5. ז-כ-ר
6. פ-ת-ח
7. ש-ב-ר
8. חסמתי (השורש ח-ס-ם; בשאר הפעלים ח-ש-ב)
9. רקד, השורש ר-ק-ד